

عنوان مقاله: رشد نامتوازن ابزارها و سامانه های پرداخت و اثرات آن بر متغیرهای کلان اقتصادی در ایران

The Effect of Unbalanced Growth tools and Payment System On Macroeconomic.

• نویسنده: محمدرضا جمالی

پژوهشکده پولی و بانکی
بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

شرکت ملی انفورماتیک
بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

هفتمین همایش سالانه بانکداری الکترونیک و نظام های پرداخت

نوآوری، بازیگران جدید و کارآیی در کسب و کار مالی

24

www.ebps.ir

The graphic features a large stylized 'EB' logo in a blue and white square. To its right are logos for the Bank of Iran and the National Informatics Company. Below these is the title of the 7th Annual Conference on Electronic Banking and Payment Systems. A central orange banner reads 'Innovation, New Players and Efficiency in Financial Business'. The background is a dark blue with various icons representing technology, finance, and infrastructure, connected by white lines. A '24' in a circle is also present, along with the website 'www.ebps.ir'.

فهرست عناوین

- ❖ مقدمه
- ❖ ابزارها و سامانه های پرداخت در ایران
- ❖ توزیع آماری ابزارهای پرداخت
- ❖ تصویر کلی وضعیت ابزارهای پرداخت
- ❖ وضعیت ابزارهای پرداخت در ایران
- ❖ معماری شبکه بانکداری و پرداخت الکترونیک کشور
- ❖ بررسی و تحلیل رشد نامتوازن ابزارهای پرداخت و اثرات آن بر شاخص های کلان اقتصادی
- ❖ سیاست ها، مکانیزم ها و قوانین نامناسب در نظام بانکداری و پرداخت الکترونیک
- ❖ نتیجه گیری
- ❖ پیشنهادات

مقدمه

❖ بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، در اوایل دهه هشتاد، برای حل مسایل، مشکلات و چالش‌های پیش روی شبکه بانکی کشور و لزوم حرکت به سوی تحول در راهبردها و شیوه‌های خدمت‌رسانی به مشتریان

✓ تجدید ساختار اداره شبکه تبادل اطلاعات بین‌بانکی (شتاب) در قالب اداره نظام‌های پرداخت

✓ انجام عملیات تهاتر و تسویه پرداخت‌های الکترونیکی کارتی

✓ تدوین مقررات و استانداردها

✓ نظارت بر حسن اجرای

✓ ایجاد محوری در میان شبکه بانکی

✓ ایجاد هماهنگی در حرکت بانک‌های کشور به سوی بانکداری مبتنی بر فناوری

❖ در اوایل دهه نود، شبکه الکترونیکی پرداخت کارت توسط نظام‌های پرداخت باهدف:

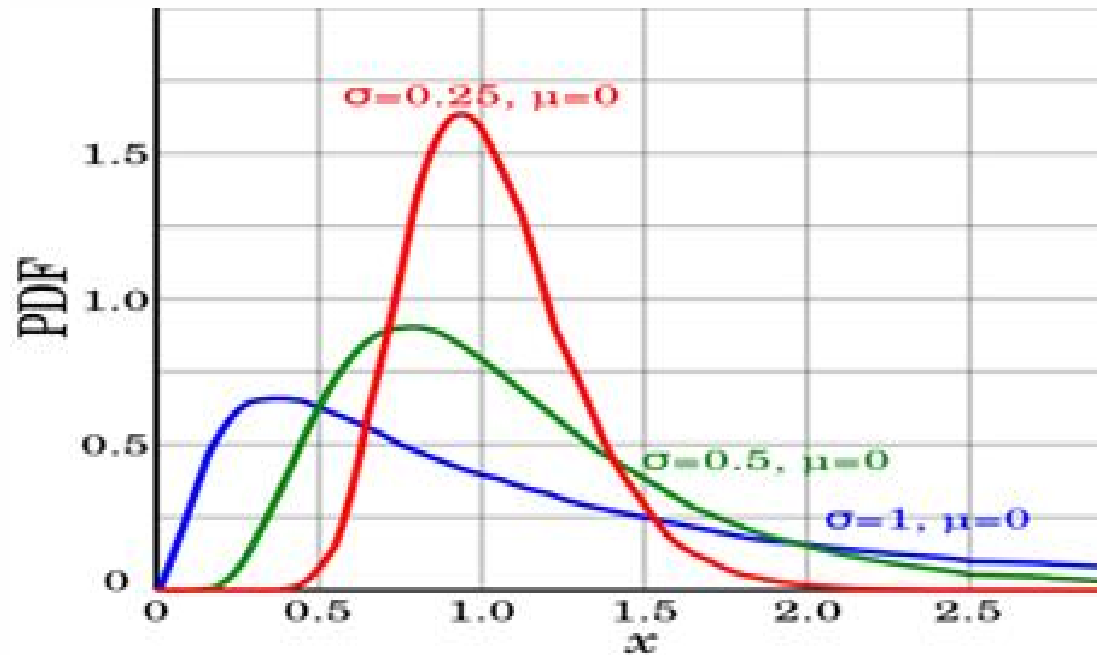
✓ نظم بخشیدن به وضعیت شرکت‌های پرداخت

✓ ایجاد شبکه امن در پرداخت

✓ جدا کردن سیستم بانکی از سیستم پرداخت

ابزارها و سامانه های پرداخت در ایران

تابع توزیع لاگ نرمال

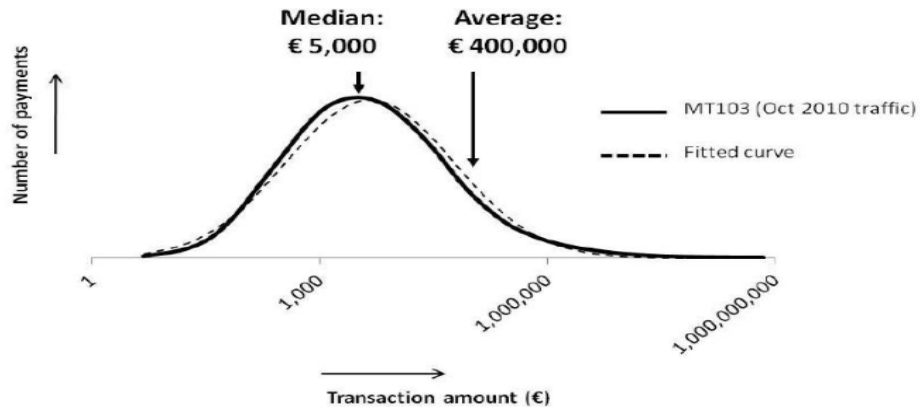
$$f_x(x) = \frac{1}{x} \cdot \frac{1}{\sigma\sqrt{2\pi}} \exp\left(-\frac{(\ln x - \mu)^2}{2\sigma^2}\right)$$

- اسکناس و مسکوکات
- کارت نقدی
- کارت اعتباری
- چک
- اتاق پایای خودکار
- ابزار تسویه ناخالص آنی
- کارت هدیه
- پرداخت مستقیم

توزیع آماری ابزارهای پرداخت

هیستوگرام مبالغ تراکنش های خرید شاپرکی از نقطه دید PSP نمونه

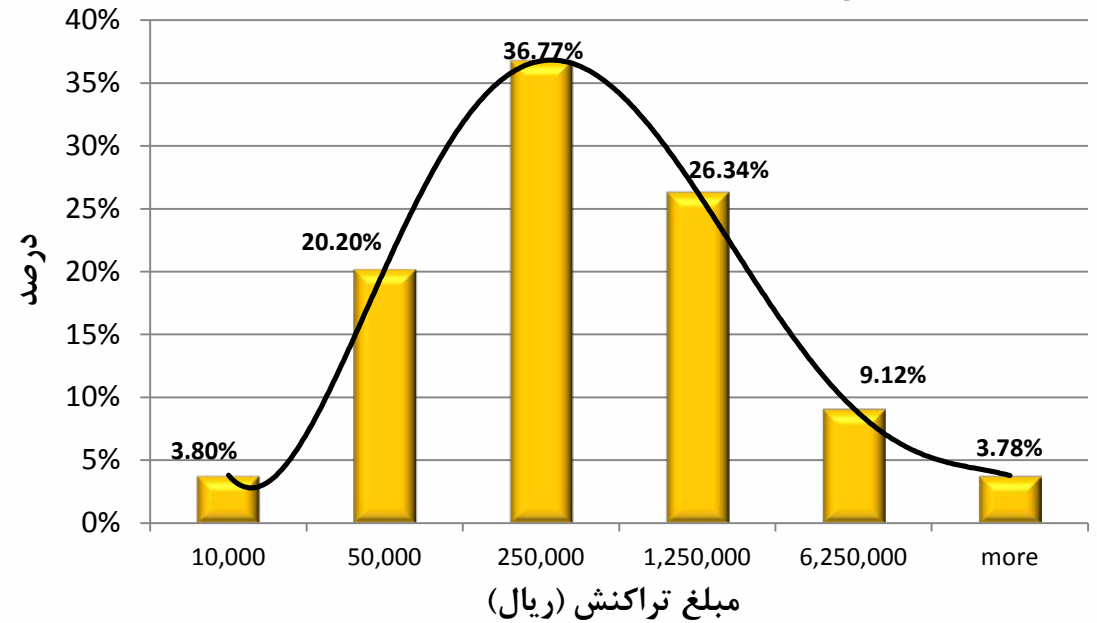
توزیع مبالغ تراکنش های شبکه سوئیفت

ابزار پرداخت	میانگین مبالغ (یورو)	میانه مبالغ (یورو)	μ	σ
اسکناس	۲۵	۱۵	۲/۷	۱/۱
کارت اعتباری	۶۵	۴۳	۳/۸	۰/۹
سوئیفت	۴۰۰,۰۰۰	۵,۰۰۰	۸/۴	۲/۵

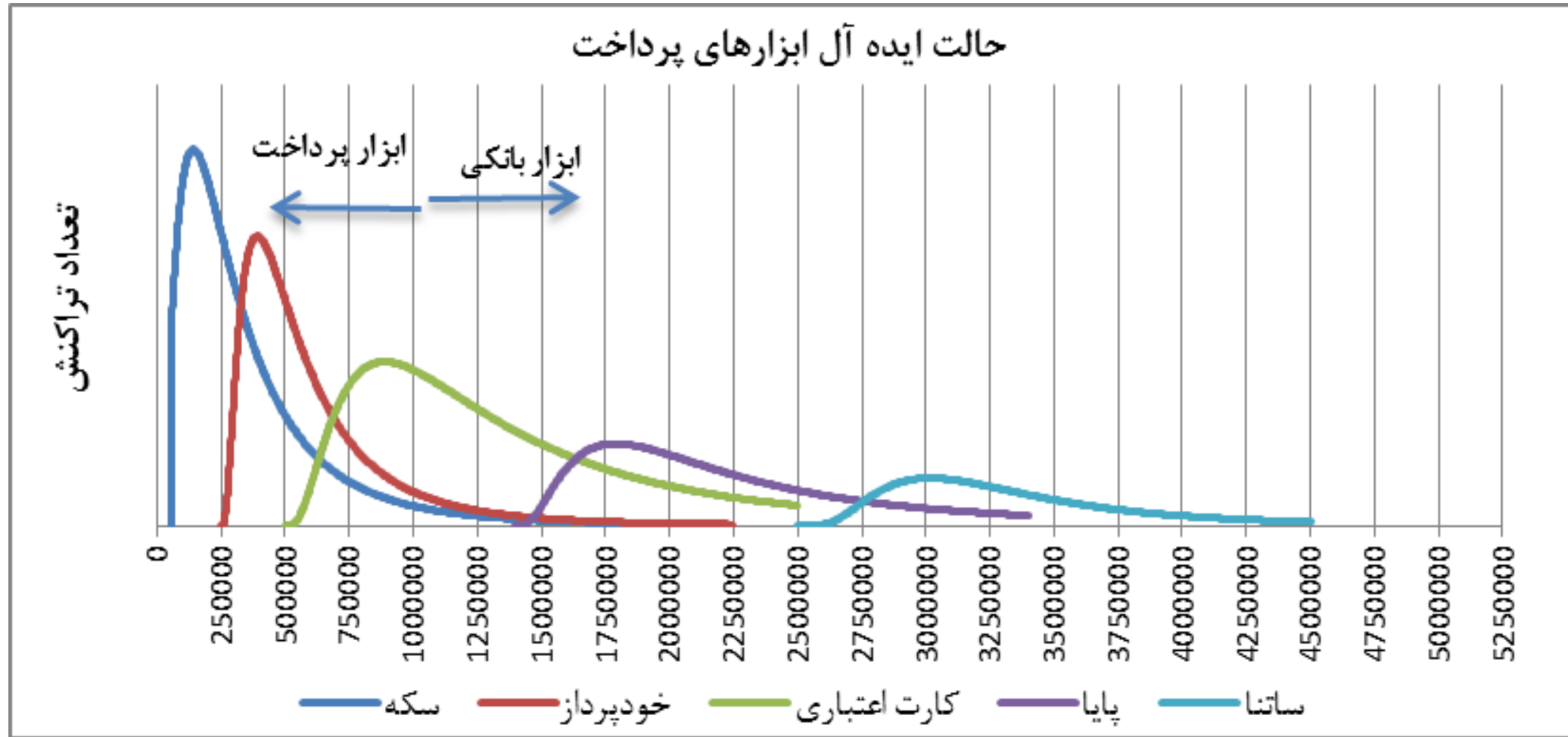
هیستوگرام تراکنش های خرید کارت خوان

میانگین: ۳,۲۳۷,۰۰۰ ریال - میانه: ۱۷,۰۰۰ ریال

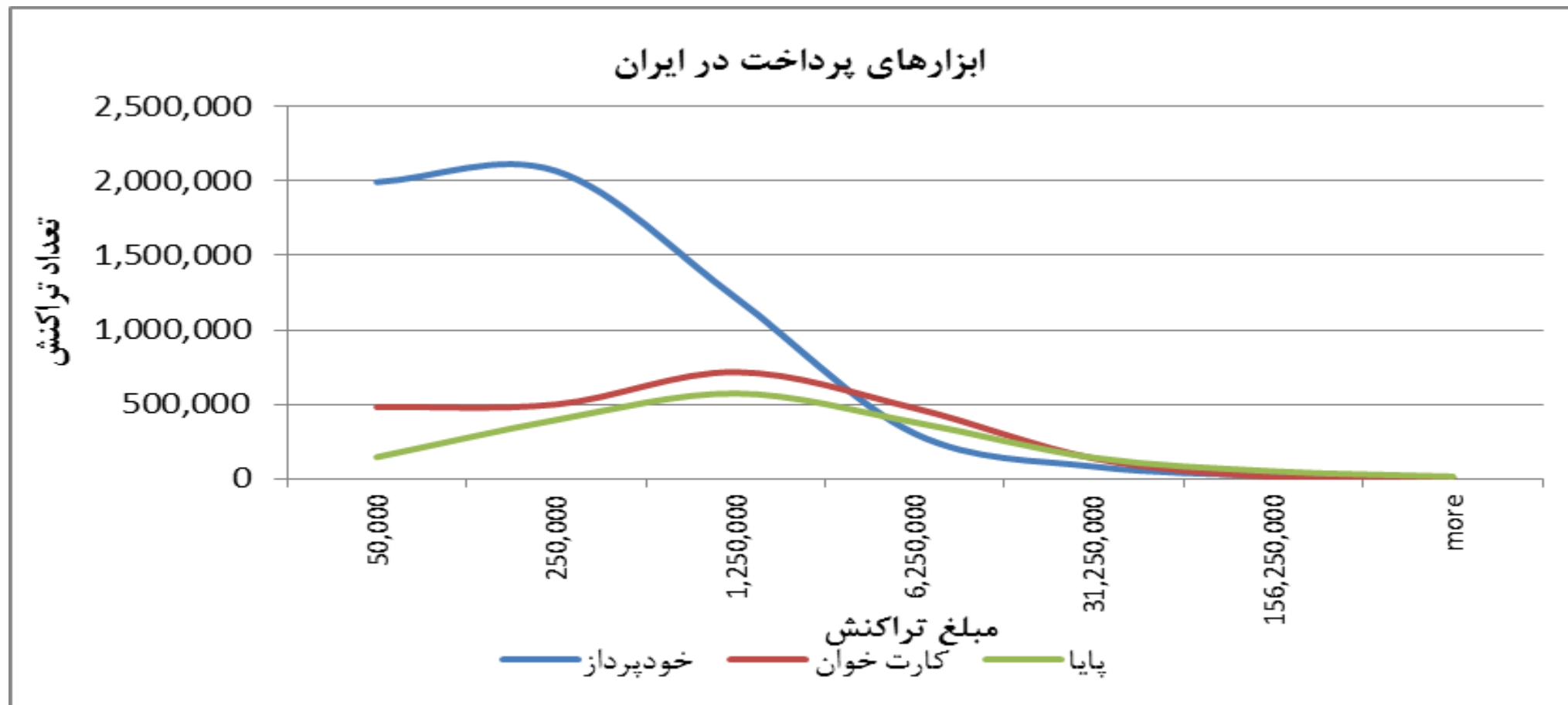

مشخصه تابع توزیع لاگ نرمال ابزارهای پرداخت

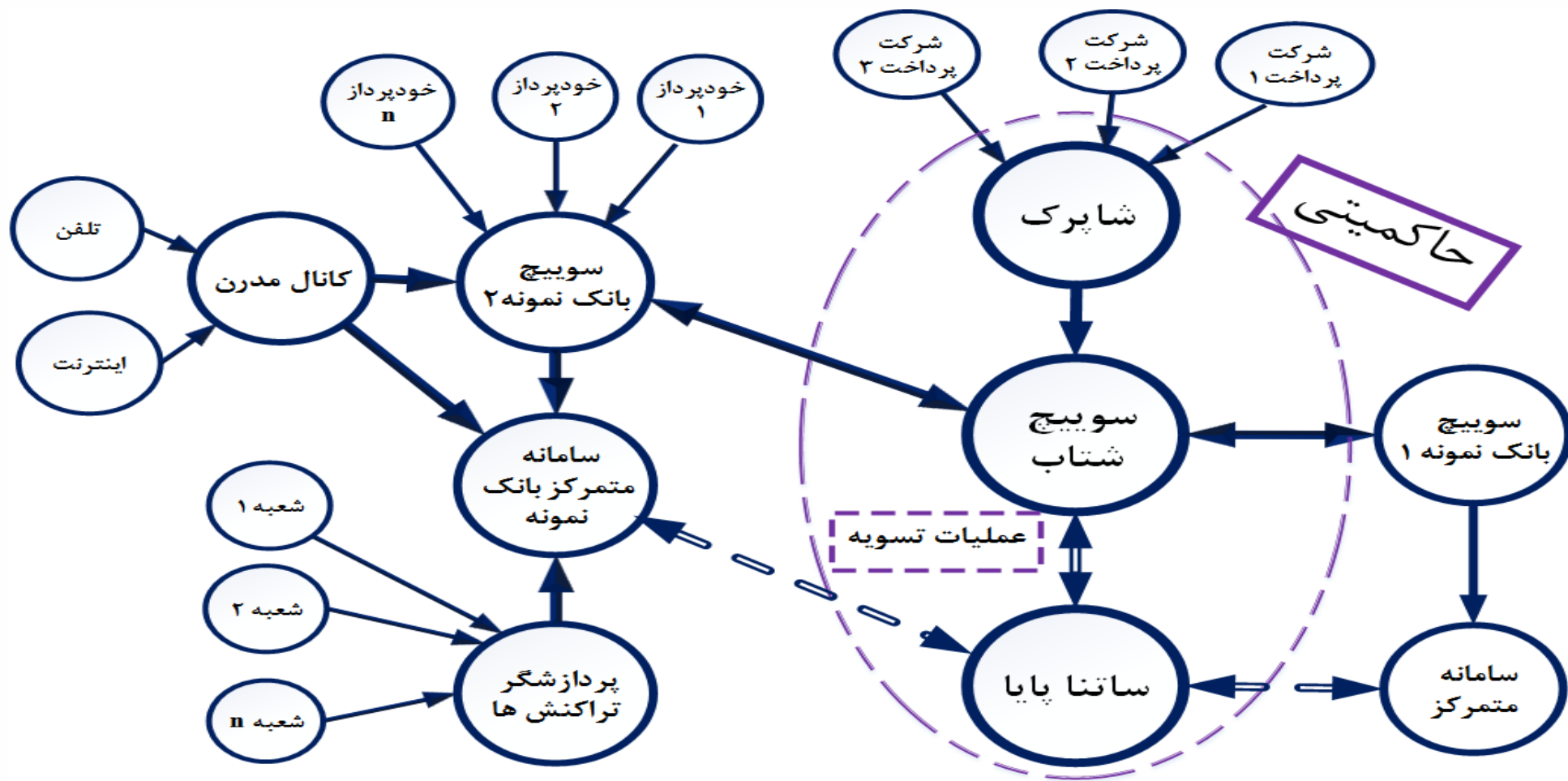
تصویر کلی ابزارهای مختلف پرداخت

وضعیت ابزارهای پرداخت در ایران

معماری بانکداری و پرداخت الکترونیک

بررسی و تحلیل رشد نامتوازن ابزارهای پرداخت و اثرات آن بر شاخص های کلان اقتصادی

❖ تضعیف ابزارهای سنتی

✓ نظریه مقداری پول

❖ رشد تعداد کارت خوان ها

❖ وضعیت کارت اعتباری

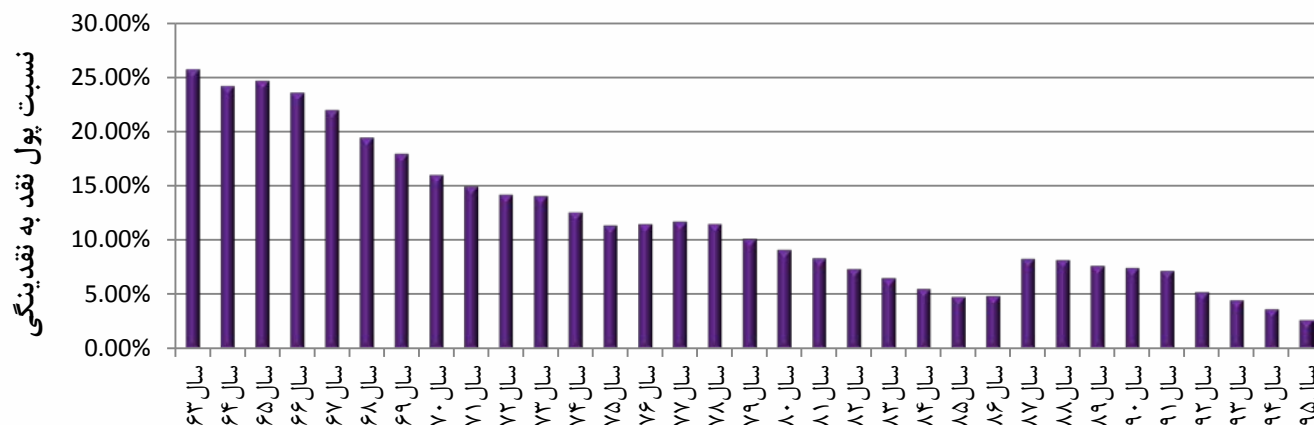
تضعیف ابزارهای سنتی

❖ اثرات بر متغیرهای کلان اقتصادی

✓ افزایش نرخ بهره

✓ کاهش تولید ناخالص ملی

نسبت حجم اسکناس و مسکوکات به حجم نقدینگی کشور ایران

❖ کاهش سکه و اسکناس و عدم توزیع مناسب

❖ افزایش تقاضای پول نقد در جامعه

❖ افزایش قیمت تمام شده پول

❖ کاهش سرعت گردش پول در تسهیلات و

ایجاد نقدینگی

❖ تغییر وضعیت در سبد سپرده ها

❖ افزایش شبه پول

نظریه مقداری پول

❖ هدف از نظریه مقداری پول

- ✓ بررسی ارتباطات منظم موجود میان پول و سایر متغیرهای اقتصادی
- ✓ شناخت و تبیین رفتارهای جامعه پیرامون تقاضای پول، تاثیر پذیری از متغیرهای اقتصادی، تاثیر گذاری بر متغیرهای اقتصادی

❖ جان استوارت میل

M حجم نقدینگی، V سرعت گردش پول، P سطح قیمت‌ها و T میزان تولید ناخالص است.

$$M V = P T$$

❖ فیشر

$$M V + M' V' = P T$$

- ✓ M حجم پول‌های مسکوک و کاغذی خارج از نظام بانکی
- ✓ V سرعت گردش پول
- ✓ M' کل سپرده‌های دیداری
- ✓ V' سرعت گردش سپرده‌های دیداری
- ✓ P شاخص قیمت‌ها
- ✓ T شاخص حجم فیزیکی معاملات

رشد تعداد کارت خوان ها

❖ اثرات بر متغیرهای کلان اقتصادی

✓ افزایش نرخ بهره

✓ افزایش نرخ تورم

✓ کاهش رشد اقتصادی

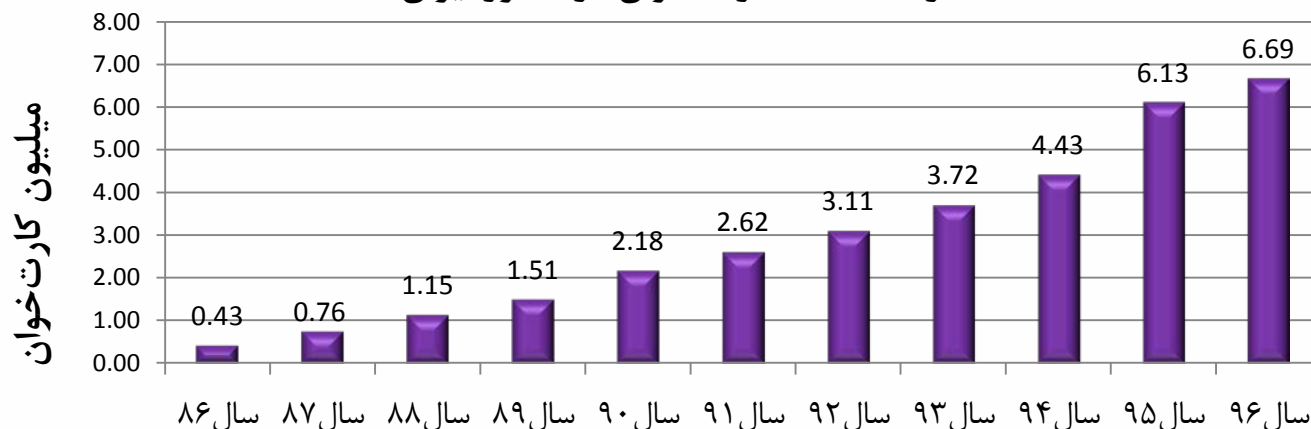
✓ کاهش تولید ناخالص ملی

❖ مکانیزم غلط کارمزد و عدم پرداخت آن توسط ذینفع

❖ افزایش درآمد شرکت های پرداخت مبتنی بر تعداد تراکنش

❖ افزایش هزینه های کارمزد بانکداری و پرداخت الکترونیک

رشد تعداد کارت خوان در کشور ایران

وضعیت کارت اعتباری

❖ عوامل عدم رشد مناسب

✓ مکانیزم نامناسب کارمزدها

✓ مکانیزم نامناسب تسویه

✓ محدود کردن بانک ها به نرخ سود ۱۸ درصد

❖ اثرات بر متغیرهای کلان اقتصادی

✓ تحمیل حداقل ۰/۳ درصد نرخ بهره در کشور

✓ عدم رونق، بهبود و تقویت کسب و کارهای متوسط

سیاست ها، مکانیزم ها و قوانین نامناسب در نظام بانکداری و پرداخت الکترونیک

❖ رشد نمایی هزینه کارمزدهای بانکداری و پرداخت الکترونیک

❖ تغییر وضعیت سبد سپرده ها

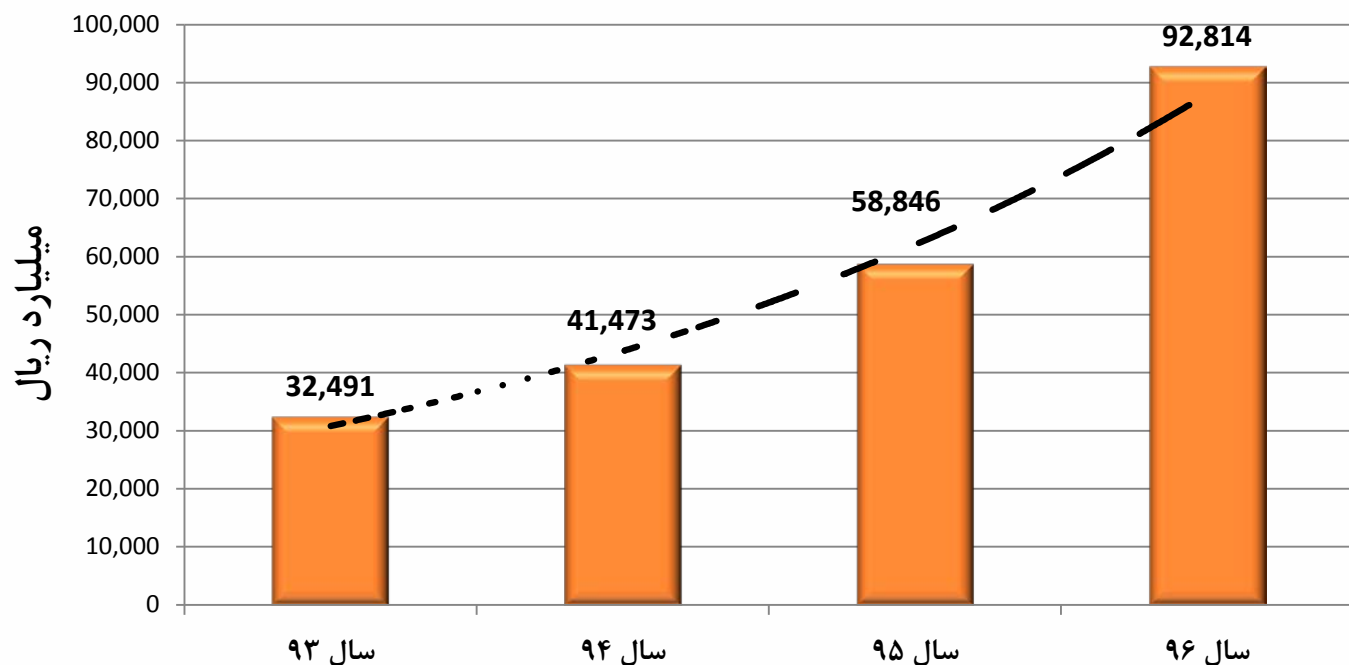
❖ اثر سو سیاست های پولی بر تراکنش های بانکی

رشد نمایی هزینه کارمزدهای بانکداری و پرداخت الکترونیک

- ✓ افزایش هزینه های بانکداری الکترونیک
- ✓ کاهش قدرت تسهیلات دهی سیستم بانکی
- ❖ اثرات بر متغیرهای کلان اقتصادی
- ✓ افزایش نرخ بهره
- ✓ افزایش نرخ تورم
- ✓ کاهش رشد اقتصادی
- ✓ کاهش تولید ناخالص ملی

پیش بینی روند رشد هزینه کارمزدهای بانکداری و پرداخت الکترونیک در سال ۹۶

تغییر وضعیت سبد سپرده ها در ایران

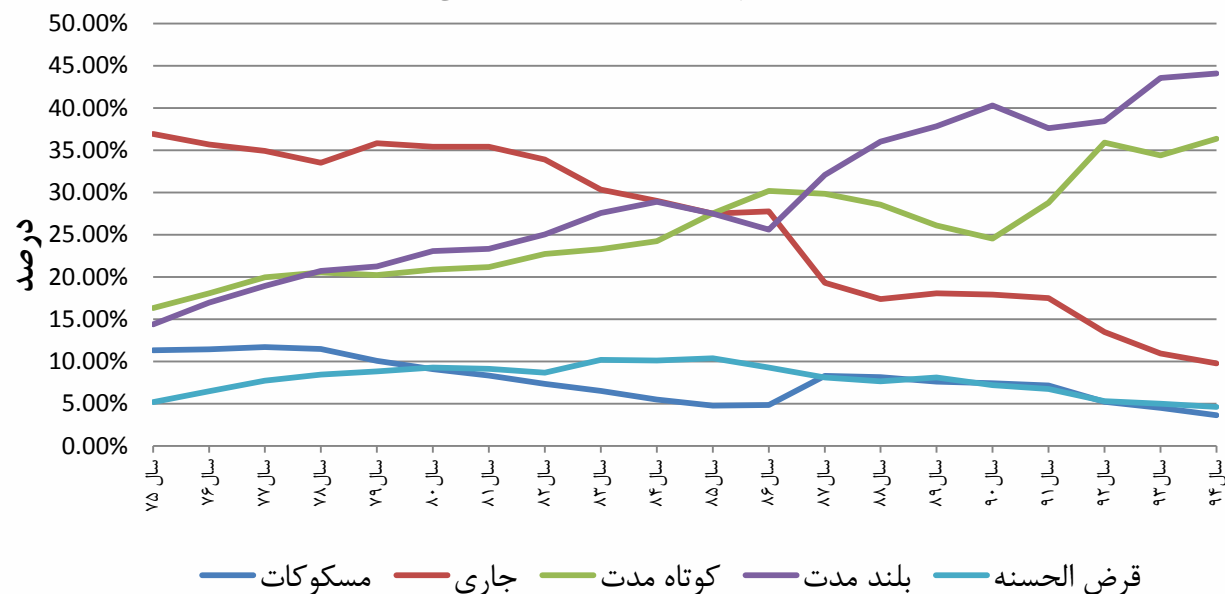
❖ کمک به رشد نامتوازن ابزارهای پرداخت و مکانیزم غلط کارمزدها

❖ تمایل مشتریان به سمت سپرده های کوتاه مدت با سود بالا

❖ بالا رفتن هزینه تمام شده پول در سیستم بانکی

❖ بالا رفتن نرخ تسهیلات

تغییر وضعیت سبد سپرده ها در کشور ایران در ۲۰ سال اخیر

اثر سو سیاست های پولی بر تراکنش های بانکی

❖ اثرات بر متغیرهای کلان اقتصادی

✓ افزایش نرخ بهره

✓ افزایش نرخ تورم

✓ کاهش رشد اقتصادی

✓ کاهش تولید ناخالص ملی

❖ ثبت بیش از ۹۰ درصد تراکنش ها در

سامانه متمرکز بانک

❖ عدم تجمیع تراکنش ها

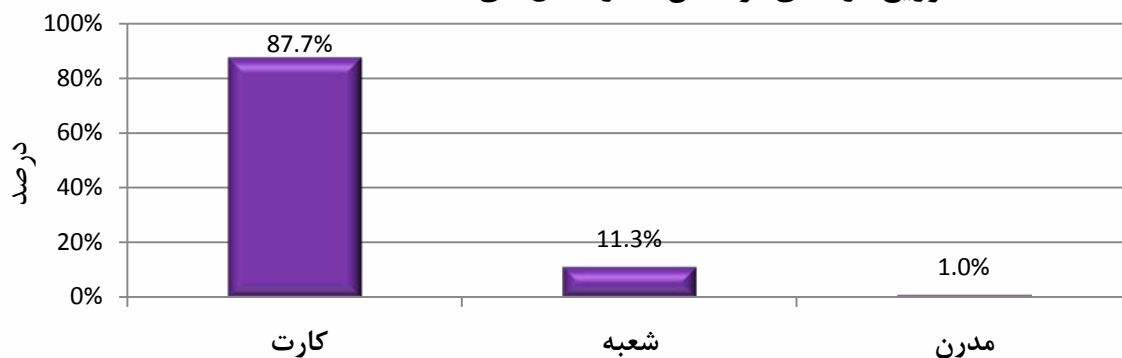
❖ تحمیل و افزایش هزینه کارمزد بانکداری

الکترونیک

❖ رشد تعداد تراکنش و کاهش میانه تراکنش

های الکترونیک

توزیع درصدی تراکنش ها در کانال های مختلف

نتیجه گیری

- ❖ رشد نامتوازن ابزارهای پرداخت در ایران و عدم قرار گیری ابزارها در جایگاه درست در نظام پرداخت
- ❖ کاهش نسبت حجم اسکناس و سکه نسبت به نقدینگی موجب شده است تا به ازای نبود هر اسکناس ۱۰۰۰۰ ریالی، حدود ۵۰۰۰۰ ریال به اقتصاد کشور هزینه تحمیل می شود.
- ❖ مکانیزم غلط کارمزدها و عدم رغبت سیاستگذار به حفظ اسکناس و مسکوک در سطح مناسب موجب رشد شدید تعداد کارتخوان ها
- ❖ رشد شدید کارتخوان ها و به کارگیری آنها حتی در پرداخت های بسیار خرد نمود دیگری از رشد نامتوازن ابزارهای پرداخت است.
- ❖ افزایش هزینه مالی بانکها و اختصاص سهم ۸۸ درصدی از هزینه بانکی به هزینه کارمزد پرداختی توسط بانک ها
- ❖ عدم توجه به اثرات اقتصادی قوانین و زیرساخت ها
  - ✓ موجب بدتر شدن وضعیت بانک ها
  - ✓ بالا رفتن هزینه تمام شده پول
  - ✓ مشکلات در کسب و کارهای خرد
  - ✓ کاهش قدرت وام دهی بانک ها
  - ✓ کاهش رشد اقتصادی

پیشنهادات

- ❖ اثر سیاست های پولی
- ❖ ضرب سکه و چاپ اسکناس خرد
- ❖ اصلاح مکانیزم کارمزدها
- ❖ اصلاح مکانیزم تسویه
- ❖ اصلاح قوانین حساب های دیداری و غیر دیداری
- ❖ اصلاح قوانین کارت اعتباری
- ❖ تجمیع تراکنش های خرد

سیاس از توجه شما

